

Protokoll Bispemøtet

23. – 24. mai 2011

Til stede:

Helga Haugland Byfuglien
Ole Chr. M. Kvarme
Per Oskar Kjølaas
Laila Riksaasen Dahl
Tor B. Jørgensen
Solveig Fiske
Ingeborg Midttømme
Tor Singsaas
Halvor Nordhaug
Erling Pettersen
Bjarne Sveinall

Borg, preses
Oslo, visepreses
Nord-Hålogaland
Tunsberg
Sør-Hålogaland
Hamar
Møre
Nidaros
Bjergvin
Stavanger
Agder og Telemark

Til stede fra sekretariatet:

Christofer Solbakken

generalsekretær

Saksliste

Saksnr.	Sakstittel
025/11	Referatsaker
026/11	Orienteringssaker
027/11	Valg av arbeidsutvalg
028/11	Nominasjon til CPCEs generalforsamling 2012
029/11	Tema for Bispemøtets høstseminar 2011
030/11	Prostetjenesten - Prosten og fellesrådet
031/11	Kirkeordningsreform
032/11	Gudstjenesteforordning
033/11	Gudstjenestereformen: godkjenning av lokal grunnordning
034/11	Tilsetninger i kirkelig fellesråd i stilling som krever vigsling
035/11	Lederoppfølging for biskoper
036/11	Endringer i grunnregler for VTP

Referatsaker

1. Referat fra møte i Bispemøtets arbeidsutvalg, 3. mai 2011.
2. Referat fra møte i KKK, 10. mai 2011.

Vedtak

Referatene ble tatt til orientering.

Orienteringssaker

1. Situasjonen vedrørende Carissimi-prestene
2. Studietur til Geneve 16.-18. august 2011
3. Bispemøte på Svalbard 11.-15. juni 2012
4. Henvendelse fra sokneprest Lars Erlend Kielland

Vedtak

Sakene ble tatt til orientering.

Valg av arbeidsutvalg

Det vises til Reglement for Bispemøtet §§ 3 og 4, hvor det heter at Bispemøtet skal velge arbeidsutvalg for to år av gangen, samt til vedtak i sak BM 26/10 (oktober 2010), hvor Bispemøtet gjennomførte valg til arbeidsutvalget med virkning frem til ny preses er utnevnt og tiltrådt.

Biskop Helga Haugland Byfuglien tiltrer det nye bispeembetet som preses i Bispemøtet 1. august 2011.

Etter det som foreligger skal Bispemøtet derfor velge nytt arbeidsutvalg for en periode på to år fra valgtidspunkt. Biskop Per Oskar Kjølaas og biskop Olav Skjevesland har fungert som valgkomite.

Vedtak

Som medlemmer av Bispemøtets arbeidsutvalg velges biskop Ole Chr. M. Kvarme som visepreses, biskop Solveig Fiske som medlem av arbeidsutvalget, og biskop Tor B. Jørgensen som vararepresentant til arbeidsutvalget. Funksjonsperioden går fra dags dato til våren 2013.

Nominasjon til CPCEs generalforsamling 2012

Community of Protestant Churches in Europe (CPCE), tidligere kalt Leuenberg-fellesskapet, avholder sin syvende generalforsamling i Firenze, Italia, 20. – 26. september 2012. Hovedtema er ”Free for the Future – Protestant Churches in Europe”. Hovedtema relaterer til mange av CPCEs høringsprosesser de senere år, hvor kirkereformprosesser vil stå i fokus.

Den norske kirke kan sende tre delegater til generalforsamlingen. Mellomkirkelig råd har anmodet Bispemøtet om å oppnevne en biskop til delegasjonen.

Vedtak

Bispemøtet oppnevner biskop Erling Pettersen til delegasjonen til CPCEs generalforsamling i 2012. Som vara oppnevnes biskop Per Oskar Kjølås.

Tema for Bispemøtets høstseminar 2011

Bispemøtet har de siste årene hatt tradisjon for å arrangere et åpent seminar i tilknytning til høstmøtet. Formålet med høstseminaret har vært å sette et aktuelt tema på dagsorden og å åpne og fremme kommunikasjon mellom kirke og samfunn.

Tema for høstseminarene har vært:

- 2008 Statens verdier og samfunnets verdigrunnlag
- 2009 Teologi og klima
- 2010 Religionsutøvelse i et sekulært samfunn

Vedtak

Bispemøtets høstseminar 2011 planlegges ut fra å tematisere bruk av norsk militærmakt i militære, politiske og humanitære kriser i utlandet.

Prostetjenesten - Prosten og fellesrådet

Etter innføring av ny tjenesteordning for proster (TOP) og gjennomføringen av kurset Utviklingsprogram for proster (UPP) er "den nye prosten" blitt konsolidert. Prosten er biskopens nærmeste medarbeider i linjen, leder prestetjenesten i prostiet og utøver arbeidsgivers styringsrett. Den nye prosten er sterkere definert som (mellom-) leder, selv om forvaltning og fullmakter knyttet til økonomi er begrenset.

Bispe møtet har på denne bakgrunn vedtatt å drøfte ulike aspekter ved prostetjenesten, jf sak BM 14/09 (oktober 2009). Dette vil bidra til en videre utvikling av prostetjenesten, samt en viss samordning bispedømmene imellom hva angår innretning, vilkår og videre utvikling for prostetjenesten.

Prosten har et særskilt ansvar for å bidra til godt samvirke mellom prestetjenesten, kirkelig tilsatte og kirkelige råd og utvalg, jf TOP § 3. Dette samvirke er innrettet mot flere forhold: et godt arbeidsmiljø, samarbeid, åndelig fellesskap, veiledning, råd og støtte. Prostens ansvar for samvirket mellom embete og råd kommer særlig til uttrykk i TOP § 6: "Prosten skal sørge for den nødvendige samordning mellom prestetjenesten og de kirkelige rådernes virksomhet."

Vedtak

Saken ble drøftet.

Kirkeordningsreform

Bispemøtet har tidligere drøftet spørsmål knyttet til reformer i kirkens ordning, og holdes løpende orientert om det utredningsarbeid som pågår i regi av Kirkerådet, og også gjennomført en konsultasjon i den anledning.

Kirkerådets utvalg vil levere sin innstilling senest innen utgangen av august. Kirkerådets sekretariat forbereder saken til behandling på Kirkerådets møte i september og desember. 3. oktober planlegges det en konsultasjon i Trondheim. I 2012 sender Kirkerådet en sak på høring om fremtidig kirkelig organisering som følge av grunnlovsendringene.

Kirkemøtet 2011 gjorde vedtak som ba Kirkerådet og Bispemøtet bidra til å fokusere på den ekklesiologiske dimensjon i kirkeordningsarbeidet.

Vedtak

Bispemøtet vil behandle en sak om ekklesiologi og kirkeordning på høstmøtet 2011.

Gudstjenesteforordning

Biskopenes praksis ifm forordning av gudstjenester er nylig drøftet i KKK, jf sak 30/10. Det er bl.a. reist spørsmål ved omfanget av forordningen og prosedyren forut for fastsetting. Bispemøtets arbeidsutvalg har senere drøftet saken, jf sak BM/AU 43/10, hvor det ble vedtatt å ta saken til behandling i Bispemøtet.

Med gudstjenesteforordning menes her den myndighet biskopen nå har til å fastsette enkelte forhold knyttet til omfang og gjennomføring av gudstjenester som skal holdes i hvert sokn, jf Tjenesteordning for biskoper § 3.

Systemet med en fastsatt gudstjenesteordning må forstås som et uttrykk for at kirkestyret har ansvar for gudstjenestefeiringen. Øverste kirkestyre er kongen, jf GL § 16, og myndighet til å fastsette gudstjenesteforordning ble tidligere først delegert departementet, og senere biskopene (jf bla kgl res 28. sept 1923).

At biskopen forordner antall gudstjenester i et sokn må derfor anses som en utøvelse av biskopens kirkelige ledelse, først og fremst ledelse av prestedtjenesten, men mer utvidet også som uttrykk for at biskopen er øverste kirkelige leder i bispedømmet.

En fastsatt gudstjenesteforordning vil også tjene som et vern for menigheten. Forordningen fastsetter et minimum av hva kirkens medlemmer i soknet kan forvente.

Da forordningskompetansen er knyttet til kommunenes finansieringsplikt, er det ikke gitt adgang til å delegere myndighet på dette området videre til prostene.

Biskopens forordning må bygge på en grundig forutgående saksbehandling, hvor relevante aktører får uttale seg.

Biskopens forordningsmyndighet i presis forstand gjelder antall gudstjenester i den enkelte kirke eller gudstjenestested. Selv om det ikke står uttrykkelig, må en likevel legge til grunn at dette gjelder gudstjenester på søn- og helligdager. Biskopen kan i kraft av sin instruksjonsmyndighet som arbeidsgiver også gi nærmere anvisninger med sikte på prestenes tjeneste og mer detaljerte føringer for gudstjenesteforordningen.

Vedtak

Bispemøtet legger til grunn at den myndighet som er lagt til biskopen til å forordne gudstjenester i soknet, er helt sentralt i biskopens kirkelige ledelse. Biskopen setter rammene for og leder den offentlige forvaltningen av Ord og sakrament i bispedømmet bla gjennom forordningene og godkjenning av lokal grunnordning.

Til forordnede gudstjenester regnes i hovedsak gudstjenester på søn- og helligdag.

Gudstjenestereformen: godkjenning av lokal grunnordning

Etter den nye gudstjenesteordningen skal det fastsettes en lokal grunnordning for hovedgudstjenestene i soknet, dvs de av biskopen forordnede gudstjenester. I alminnelige bestemmelser er det nærmere beskrevet prosedyre for hvordan lokal grunnordning skal fastsettes.

Når de nye liturgiene trer i kraft, vil de fortsatt være anledning til å bruke de gamle. Det forutsetter imidlertid biskopens godkjenning etter søknad fra vedkommende menighetsråd. 1920-, hhv 1977-liturgien kan godkjennes, eller deler av disse, for inntil fire år av gangen.

I pkt 68 heter det at:

Menighetsrådet vedtar Lokal grunnordning og sender denne tjenestevei til biskopen for godkjenning, jf. pkt. 55. Biskopen ser til at den lokale grunnordning er i overensstemmelse med Ordning for hovedgudstjeneste og melder tilbake om dette. Som tilsynsmyndighet kan biskopen kreve endringer og gi nærmere veiledning om menighetens gudstjenesteliv (TOB § 4).

Biskopens oppgave er etter dette primært å undersøke forholdet mellom det fremlagte forslag til lokal grunnordning og den overordnede ordning for hovedgudstjeneste som gjelder, dvs i hvilken grad de valg og variasjoner som er gjort er innenfor rammen av de muligheter som ordningen setter.

I pkt 55 heter det

Menighetsrådets vedtak om Lokal grunnordning sendes tjenestevei til biskopen, som godkjenningsmyndighet (jf. TOB § 4). Uttalelser fra menighetsmøtet, fra et eventuelt mindretall i menighetsrådet og eventuelt fra soknepresten følger saken.

Formuleringen i pkt 68 om at biskopen kun skal se til at forslag om lokal grunnordning er i samsvar med hovedordningen, synes noe smal. Biskopens godkjenningsmyndighet må gi rom for en helhetlig vurdering av forslag til lokal grunnordning, basert på teologi, lokal tradisjon og aktuelle hensyn.

Vedtak

Saken ble drøftet.

Tilsetninger i kirkelig fellestråd i stilling som krever vigsling

Bispemøtet har flere ganger de siste årene drøftet biskopens rolle ved tilsetninger av vigslede i kirkelig fellestråd. Utgangspunktet har vært et spørsmål om biskopen er tilstrekkelig og adekvat involvert.

Biskopens tilsynsansvar kommer til uttrykk på flere måter, også ved ansettelse i kirkelig stilling. For prester er biskopens medvirkning sterk, jf bla at biskopen sitter som stemmeberettiget medlem i tilsettingsorganet. For lokalt kirkelig tilsatte er det annerledes. Biskopen er her ikke tilsettende myndighet, ei heller formell part i tilsettingsprosessen. Rett og plikt til å utøve kirkelig tilsyn, er imidlertid ikke mindre av den grunn, kanskje særlig i forbindelse med tilsetting i stilling som krever vigsling, dvs diakon, kateket og kantor. Ved tilsetting av andre stillinger blir problemstillingen særlig aktuell når det er snakk om fravikelse av medlemskapskravet. Tilsetninger i kirkelig fellestråd reiser derfor en rekke utfordringer knyttet til hvordan biskopen kan utøve tilsyn.

Vigsling er vilkår for tilsetting som diakon, kateket og kantor. Det betyr at tilsettingsvedtaket bare er gyldig dersom biskopen vil vigsle kandidaten, dersom denne ikke er vigslet fra før.

Tjenestebrevet har ikke den samme arbeidsrettslige status som vigsling og ordinasjon. Det betyr at når en vigslet person er tilsatt, vil det ikke ha noen betydning for tilsettingsforholdet hvorvidt biskopen gir tjenestebrev eller ikke.

Saken ble nylig drøftet i Bispemøtets arbeidsutvalg, jf sak BM/AU 46/10, og det ble gjort følgende vedtak:

Saken drøftes videre med sikte på å etablere en ny praksis for lokale tilsetninger i stillinger som krever vigsling hvor biskopens medvirkning er tydeliggjort.

Praksis på dette feltet varierer. Det er et anliggende i seg selv å gjennomgå den foreliggende praksis, med sikte på å gjøre nødvendige oppklaringer og forbedringer. Dette bør skje bispedømmevis, ved at biskopen drøfter dette med representanter for de kirkelige fellestråd.

Praksis foregår imidlertid på grunnlag av de bestemmelser som foreligger, og den veiledning som gis. Til dette er særlig KAs rundskriv 8/04 relevant. Rundskrivet er utarbeidet i samråd med Bispemøtet.

I dette rundskrivet er det søkt å skille skarpt mellom fellesrådets tilsetningsmyndighet og biskopens tilsynsmyndighet, og det understrekes at biskopen ikke er part i tilsetningsprosessene.

Vedtak

Det er viktig å legge til rette for utøvelse av kirkelig tilsyn når det gjelder tilsetting i stillinger som forutsetter vigsling. Derfor er det avgjørende å sikre god kommunikasjon mellom tilsetningsmyndighet og tilsynsmyndighet i forbindelse med tilsetting.

Saken følges opp overfor KA.

Lederoppfølging for biskoper

Det vises til tidligere drøfting av spørsmålet om veiledning og lederoppfølging av biskopene, senest i møte 17. mars 2011.

Veiledning og lederoppfølging er egentlig to forskjellige ting, selv om de har en rekke berøringspunkter. Arbeidsutvalget har drøftet saken, jf protokoll fra møtet 3. mai 2011. Fra AU sin side sett, synes behovet nå ikke være noe i retning av ekstern lederutvikling. Det er snarere et behov for refleksjon rundt egen tjeneste i kollegafellesskapet, evt med enkelte input utenfra. I dette ligger det både veiledning og oppfølging.

Til grunn for dette ligger en forståelse av at biskopen i denne sammenheng egentlig ikke har noen foresatt som kan ta denne type ansvar. Biskopene er nødt til å forholde seg til hverandre, og veilede og øve kollegial omsorg overfor hverandre.

Vedtak

Arbeidsutvalget følger opp saken på grunnlag av samtalen.

Endringer i grunnregler for VTP

Styringsgruppen for VTP (STVTP) har drøftet regelverket rundt VTP-ordningen og sett på muligheter for forenkling. VTP-regelverket utgjøres av grunnreglene, som vedtas av Bispemøtet, samt utfyllende bestemmelser og ulike typer veiledninger og retningslinjer, som vedtas av styringsgruppen.

Styringsgruppen har i denne sammenheng vurdert grunnreglene opp mot gjeldende praksis. I den forbindelse er det vurdert om grunnreglenes § 6 bør endres. Den lyder som følger:

§ 6. Styringsgruppens valgperiode og sammensetning

Det oppnevnes en styringsgruppe for ”Veien til prestedtjeneste” for fire år av gangen. Til styringsgruppen oppnevner Bispemøtet én biskop med varamedlem og én representant for hver av regionene nevnt i § 4 med vararepresentanter. Bispedømmerådene oppnevner én stiftsdirektør med varamedlem. Hvert av lærestedene nevnt i § 2 oppnevner én representant med personlig vararepresentant. Dessuten oppnevnes det én representant for studentene med vararepresentant etter nærmere bestemmelse.

Biskopen er leder for styringsgruppen. Bispemøtet sørger for sekretærhjelp til gruppens arbeid og dekker utgifter for reise til møter i gruppen.

Oppnevning av biskop til å lede styringsgruppen, inkludert vararepresentant, blir ivaretatt gjennom behandling i plenum i tilknytning til andre verv og oppdrag Bispemøtet oppnevner til. Når det gjelder de regionale representantene som Bispemøtet også skal oppnevne, har dette vært vanskeligere å gjennomføre i praksis. Denne representasjon skjer gjerne på omgang mellom bispedømmene i regionene, og ikke sjelden er det behov for endringer midtveis i en periode. I praksis er det derfor Bispemøtets sekretariat som i dialog med bispedømmene fastsetter deltakelse i styringsgruppen.

Det foreslås derfor at myndigheten til å oppnevne regionsvise representanter til STVTP delegeres til Bispemøtets generalsekretær.

I annet ledd heter det at Bispemøtet dekker utgifter for reise til møter i gruppen. I tråd med kgl res av 26. januar 1962 og departementets tildelingsbrev ifm statsbudsjettet, vil dette ikke omfatte biskopen. Biskopens tjenestereiser vil måtte dekkes av bispedømmerådet.

Vedtak

I medhold av grunnregler for VTP § 6 gis Bispemøtets generalsekretær fullmakt til å oppnevne regionsvise representanter til styringsgruppen for VTP.

§ 6 annet ledd endres til:

”Biskopen er leder for styringsgruppen. Bispemøtet sørger for sekretærhjelp til gruppens arbeid og dekker utgifter for reise til møter for gruppens øvrige medlemmer.”

